

prof. dr hab. Piotr Kusiewicz
Akademia Muzyczna w Gdańsku

Gdańsk, 17.06.2025 r.

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

MGR. XIONGJIE WU

ZLECENIODAWCA RECENZJI:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie,
pismo z dnia 7 maja 2025 roku, zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 20.07.2018 roku,
Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.)

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Pracy doktorska mgr. Xiongjie Wu pod tytułem „Analiza oraz studium śpiewu cyklu pieśni Franza Schuberta *Winterreise*”, składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne stanowi nagrania fonograficzne monumentalnego cyklu pieśni Schuberta *Winterreise – Podróż zimowa*. Promotorem pracy jest dr hab. Agnieszka Kurowska-Janecka.

Program nagrania przedstawia się następująco:

Franz Schubert – cykl pieśni *Winterreise* op.89, D 911

1. *Gute Nacht*
2. *Die Wetterfahne*
3. *Gefror'ne Tränen*
4. *Erstarrung*
5. *Der Lindenbaum*
6. *Wasserfluth*
7. *Auf dem Flusse*

8. *Rückblick*
9. *Irrlicht*
10. *Rast*
11. *Frühlingstraum*
12. *Einsamkeit*
13. *Die Post*
14. *Der greise Kopf*
15. *Die Krähe*
16. *Letzte Hoffnung*
17. *Im Dorfe*
18. *Der stürmische Morgen*
19. *Täuschung*
20. *Der Wegweiser*
21. *Das Wirtshaus*
22. *Muth!*
23. *Die Nebensonnen*
24. *Der Leiermann*

Partia fortepianu: prof. dr hab. Jolanta Pszczółkowska-Pawlik.

Reżyseria dźwięku: Ewa Guziołek-Tubelewicz

Data i miejsce nagrania dzieła doktorskiego: 20 kwietnia 2023 r., Studio Koncertowe
Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego

Otrzymując do recenzji dzieło artystyczne wraz z jego bogatym opisem, zadziwił mnie fakt podjęcia przez Doktoranta tak niezwykle trudnego pod wieloma względami wyzwania artystycznego. Wskazany cykl pieśni Schuberta *Winterreise* należy do dzieł liryki wokalne, z którymi nie każdy uznany śpiewak odważył się zmierzyć w swoich dokonaniach artystycznych. Zaskakujący był fakt, że takiego właśnie wyzwania podjął się wokalista z Chin, dla którego szczególne trudności kryły się przede wszystkim w warstwie poezji niemieckojęzycznej. Cykl pieśni *Winterreise* (Podróż zimowa) Franza Schuberta, skomponowany w 1827 roku do poezji Wilhelma Müllera, jest jednym z najgłębszych,

najbardziej dramatycznych i przejmujących dzieł w całym repertuarze pieśniowym. Składa się z 24 pieśni, tworzących spójną narrację – wewnętrzną podróż samotnego wędrowca przez krajobraz zimowy, który staje się metaforą jego stanu psychicznego. Aby dobrze wykonać ten cykl, trzeba spełnić zarówno wysokie wymagania techniczne, jak i artystyczno-psychologiczne.

Przede wszystkim wykonawca – niezależnie od tego, czy jest to tenor, baryton czy bas – musi dysponować wyjątkową techniką wokalną i świadomością głosu. Choć partie w *Winterreise* nie są wirtuozowskie w tradycyjnym sensie, wymagają pełnej kontroli oddechu, intonacji i dykcji. Schubert napisał pieśni w sposób, który ściśle wiąże tekst z muzyką – dlatego artykulacja i ekspresja słowa muszą być absolutnie precyzyjne. Te wszystkie elementy odnajdujemy w przedstawionym nagraniu Kandydata.

Winterreise to przede wszystkim studium samotności, rozpacz, utraty i wyobcowania. Wędrowiec to postać tragiczna, nie tyle opowiadająca o wydarzeniach, co przeżywająca je na nowo w duszy. Wykonawca musi wejść w ten świat i zrozumieć, że każda pieśń to kolejny krok w wewnętrznej dezintegracji bohatera. Słuchając przedstawione nagranie budzi zachwyt urzekająca barwa ciepłego barytonowego głosu Kandydata, ciekawe brzmienie w każdym odcieniu dynamiki, wyrazistość przekazywanego słowa. Wspomniane powyżej studium samotności i różnych stanów emocjonalnych jest w pełni przekonujące. Jego głos znakomicie brzmi na przestrzeni całej skali.

Interpretacja Xiongjie Wu uwzględnia subtelne zmiany emocjonalne – od melancholii i zawodu przez gniew, obojętność, aż po halucynacyjny spokój w ostatnich pieśniach. Przedstawił on kluczową umiejętność budowania napięcia – bohater nie szaleje od początku – jego rozpacz dojrzewa w miarę trwania cyklu. Zostało to bardzo wyraziście zarysowane.

Ważne jest to, że Kandydat nie uległ pokusie przesadnej dramatyzacji. Estetyka Schuberta opiera się na prostocie, intymności i naturalności. Wokalista użył środków oszczędnych, ale zarazem głęboko przemyślanych. Ekspresja wypływa tu z tekstu i muzyki – dąży do zrozumienia każdego słowa i pozwala, by muzyka mówiła sama.

Szczególną uwagę Doktorant zwrócił na tempo i rubato. Zbyt szybkie tempa odbierają pieśniom ciężar egzystencjalny, zbyt wolne – ich wewnętrzną dynamikę. Rubato powinno być stosowane z wyczuciem, zawsze w służbie wyrazu, nigdy jako efekt sam w sobie. Tak się też

stało w prezentowanym nagraniu. Nie do przecenienia jest tu rola pianistki w osobie prof. Jolanty Pszczółkowskiej-Pawlik. Równocześnie należy podkreślić niemiecki akcent tekstu – Kandydat zaprezentował frazowanie, które było wzorowo podporządkowane jego rytmice.

Winterreise jest jak teatr jednego aktora, w którym każda z pieśni stawia szczególny „próg” wymagań: od czysto technicznych (tessitura, oddech) po psychologiczne (ironia, obłąd, rezygnacja). Śpiewak, który chce poruszyć publiczność, musi umieć błyskawicznie filtrować emocje – od krzyku w *Der stürmische Morgen* po niemal bezdźwięczny bezruch w *Der Leiermann* – i utrzymać wiarygodną narrację od pierwszego do ostatniego taktu. To właśnie skoki między tak odległymi biegunami sprawiają, że wymienione pieśni uchodzą za najtrudniejsze „węzły” całej zimowej wędrówki. Interpretacja chińskiego śpiewaka w dużym stopniu spełniła w skazane powyżej oczekiwania interpretacyjne. Można byłoby wskazać na drobne uchybienia intonacyjne (m. in. w *Erstarrung*), czy większej wyobraźni i emocjonalności (np. *Die Post*) – jednak ogromny szacunek budzi sam fakt przedstawienia dzieła artystycznego tak wielkiego formatu i ogromie trudności w odniesieniu do warsztatu wokalnego.

Jestem pod dużym wrażeniem przedstawienia nagrania śpiewaka znakomicie współpracującego z fenomenalną pianistką prof. Jolantą Pszczółkowską-Pawlik, która swoją sztuką idealnego partnerstwa muzycznego uskrzydliła wykonanie cyklu Schuberta przez barytona Xionjie Wu.

Do dzieła artystycznego dołączona została praca pisemna, w zamyśle będąca opisem zarejestrowanych na płycie CD 24 utworów.

Pracę tworzy wstęp, pięć logicznie następujących po sobie rozdziałów, zakończenie oraz aneks, w którym pomieszczono trzy zasługujące na szczególną uwagę załączniki. Całość kończy bibliografia.

We wstępie Doktorant wprowadza w kontekst pracy, podkreślając, że „cykl *Winterreise* jest jednym z najbardziej reprezentatywnych dzieł Schuberta i odgrywa ważną rolę w historii pieśni. (...) Ten cykl jest przykładem najgłębszego ducha tragizmu wśród pieśni Schuberta, a zarazem romantycznej podmiotowości” (s. 7-8).

W rozdziale pierwszym Autor skupił uwagę na przybliżeniu muzyki romantycznej oraz pieśni artystycznych. Podkreślił znaczenie niemieckiej muzyki wczesnoromantycznej, stylu kulturowego oraz niemieckiej i austriackiej pieśni artystycznej.

W drugim rozdziale Xiongjie Wu przypomniał życie i twórczość Franza Schuberta oraz dokonał wprowadzenia w wykonywany przez siebie cykl *Winterreise*. Zwrócił uwagę na tragiczne elementy obecne w poezji, podkreślając, iż „postać zdesperowanego Wędrowca jest projekcją samego Schuberta, a osobiste emocje kompozytora wpłynęły na jego muzyczną kreację tej postaci” (s. 18). Dodaje też, że „postać Wędrowca, balansującego na granicy między światem realnym a krainą fantazji, nosi w sobie nieuchwytnie, głębokie smutki. Jego wewnętrzna podróż, przechodząc przez labirynt uczuć, stopniowo prowadzi do stanu emocjonalnego odrętwienia, co jest zarówno poruszające, jak i niezwykle wymowne. (...) Muzyka Franza Schuberta jest jeszcze bardziej ponura, gdyż kompozytor w tym czasie zmagał się z chorobą i był bliski śmierci, a jego stosunek do życia stał się nad wyraz pesymistyczny” (s. 18-19).

W dalszej części rozdziału Autor zwraca uwagę na konotacje poetyckie oraz opisuje atrybuty postaci. Na przykład osoba Wędrowca i sam motyw wędrowki to „kluczowe elementy niemieckiego romantyzmu, zarówno w literaturze, jak i filozofii. (...) Postać wędrowca symbolizuje poszukiwanie głębszego sensu życia, duchową podróż i pragnienie zrozumienia świata” (s. 21).

Autor zwraca także uwagę na czynniki tragiczne, obecne w języku muzycznym, oraz samą melodię, „opartą na podstawowych emocjach wyrażanych w tekście [poetyckim]. Schubert dążył do tego, aby jego kompozycja odpowiadała emocjonalnym zmianom w tekście, czego efektem jest zgodność linii melodycznych z wyrażaniem tragicznych uczuć znajdujących się w poezji Müllera” (s. 24).

Najobszerniejszą część pracy tworzy rozdział trzeci, w którym Doktorant dokonał analizy wokalnejszy cyklu *Winterreise*. Oglądowi poddana została każda z 24 pieśni cyklu Schuberta, przygotowana według stałego schematu. Na początku Autor szczegółowo przybliżył budowę pieśni, uwzględniając jej język muzyczny, linię melodyczną i współtworzącą utwór partię fortepianu. Nie przechodzi obojętnie wobec obecnej w zapisie symboliki, aby następnie skupić uwagę na emocjach w śpiewie oraz wybranych sugestiach wykonawczych. Taka konstrukcja trzeciego rozdziału czyni go logicznym i przejrzystym.

Godne podkreślenia jest również podsumowanie całości analizy, w której Autor dochodzi do właściwych i przekonujących konkluzji dotyczących charakteru cyklu, struktury pojawiających się tonacji oraz struktury muzycznej, a także rodzaju głosu męskiego, który wydaje się najbardziej odpowiedni do jego wykonania.

I na tym w zasadzie mógłby zakończyć się opis dzieła artystycznego, gdyż powyższe rozdziały absolutnie wyczerpują to, czego recenzent powinien się spodziewać. Doktorant jednak dodaje dwa kolejne rozdziały, niezwykle interesujące z punktu widzenia polskiego czytelnika. W ten sposób otrzymujemy rozdział czwarty zatytułowany: „Wpływ pieśni Franza Schuberta na chińskie pieśni artystyczne”, w którym ukazana została charakterystyka chińskiej pieśni artystycznej, wpływ zarówno literackiej warstwy cyklu *Winterreise*, jak i muzycznej formy pieśni Schuberta na chińskie pieśni artystyczne.

Równie zaskakujący jest ostatni rozdział pracy pt. „Wykorzystanie cyklu *Winterreise* Franza Schuberta w uniwersyteckich studiach wokalnych”. W tej części pracy Doktorant zawarł swego rodzaju propozycję programową dotyczącą doboru i wykorzystania poszczególnych pieśni z omawianego cyklu w procesie nauczania śpiewu na wydziałach wokalnych w Chinach. Zwrócił również uwagę na istotny fakt, iż pieśni Schuberta mogą pomóc młodym adeptom sztuki wokalne w kształtowaniu ich techniki wokalne.

W zakończeniu Autor zebrał najważniejsze wnioski z przeprowadzonych analiz.

Niezwykle interesujące są trzy załączniki tworzące aneks pracy. Pierwszy z nich to „Wykaz wykonań cyklu pieśni *Winterreise* Franza Schuberta w Chinach w XXI wieku”. Drugi to „Stan publikacji płyt CD *Winterreise* Franza Schuberta w Chinach”, zaś trzeci to „Publikacje nut *Winterreise* Franza Schuberta w Chinach”. Wynika z nich, że zainteresowanie niezwykłym cyklem Schuberta w Państwie Środka jest coraz większe.

Pracę kończy bibliografia, w której znajduje się wykaz 36 artykułów i monografii, z których korzystał Doktorant, przygotowując omawiany opis dzieła artystycznego.

Recenzowaną pracę oceniam bardzo wysoko. Jest to bowiem solidne studium na temat cyklu pieśni Schuberta. Praca jest ponadto napisana więcej niż poprawnym językiem polskim, co bardzo pozytywnie świadczy o Autorze, dla którego przecież język polski nie jest językiem ojczystym.

Z obowiązku recenzenckiego muszę zwrócić uwagę na niektóre sprawy natury edytorskiej. Po tytułach nie stawia się kropki. A takie pojawiają się już na stronie tytułowej, a następnie na stronach: 9, 12, 18, 119, 120 i 124. Nie zadbano również o to, aby przenieść samotne litery na końcu linii do następnego wiersza. Ponadto w przypisach od 14 do 17, zamiast zamieszczać cały opis bibliograficzny, powinno użyć się sformułowania *tamże* (lub *ibidem*).

Konkluzja

Pracę doktorską mgr. Xiongjie Wu – tworzy bardzo piękne, wyjątkowe dzieło artystyczne i jego satysfakcjonujący opis posiadający oryginalny, odkrywczy, twórczy i edukacyjny charakter. Zwróciłbym także uwagę na niezwykle cenną wartość edukacyjną pracy doktorskiej. Kandydat wnosi niekwestionowany i znaczący wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny.

Pan mgr Xiongjie Wu rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i spełnił tym samym wymagania Ustawy.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

prof. Piotr Kusiewicz